

کواریکی مانگانه ی مندالانه له دهر گای
 روشنییری شهفه قه دهر ده چیتا
 پونه منی ۶ تا ۹ سالان

منارانی
 باوه گور گور
 باوه گور گور
 باوه گور گور
 باوه گور گور

ژماره
 U.
 ئەیلول
 ۲۰۰۹

خاوه ننی نیمتیار

بەدران نەحمەد حەبیب

بەریرسی نەنجومە ننی کارگیر

نەحمەد تاقانە

سەر نووسیار

مەحمەد سەعید زەنگە

راویژکار

زێواس نەحمەد

بەرێوەبەری کۆنەر و نەخستەساز

یەرۆەر

نیکار

کۆرەن قادەر

نەجات شوانی

بۆتەمەنی ۶ تا ۹ سالان

منارانی
 باوه گور گور

لە دەزگای روژنەبیری شەفەق دەردەچیت

ناونیشان :

کوردستان - کەرکووک

خولگەی ئەحمەدی خانی

سەر نووسیار

hamatal_z@yahoo.com

07701310542

3

07701492911

ٲازيزه ڪانم....

ٲيسٽاش يه ڪم رڙي ڪار ڪردنم له ڪوواره خنجيله ڪهٽانم له بيره ، ٲيش ڇهند ساليڪ ، وه ڪ
هاو ڪاريڪ ڪارم بو ده ڪردن و جار به جار ، وينهم بو بابه ته شيرينه ڪاني باوه گور گور ده ڪيشاو
ٲيوه ٲازيزم دلخوش ده ڪرد . به لام ٲهوه ٲيوه ٲازيز نازانن ! ڪه من وه ڪو ٲيوه بووم ، ٲهوسا
به ڇاڪي نه مده زاني ڇون وينه بڪيشم بو ٲيوه ٲوشه ويست .

وينه ڪيشانم ورده ورده له گهل ٲيوه دا بچوڪ ده بوونه وه و تابو به هاوري
مانگانه تان و ، ٲهونده خوشي ده وين ، ڪه ٲيدي ڪم جار ڪاتي ٲهوهم هه يه
وينه بو گه وره ڪان بڪيشم ڪه ڪاري سه ره ڪي خومه . ڪاٲيڪيش
ديزائني روو ٲه ره ڪاني ڪوواره ڪم گرته ٲهستو ته نها شٲيڪم مه به ست بوو ،
ٲهويش ٲهوه بوو ڪه ٲيوه زيده خوشه ويست شايسٲه ڪو واريڪي
جوانتر و رهنگا ورهنگرن ، هاوشيوه ٲجواني ٲيوه .

هاورٲتان

ٲه ٲه ٲه

سابوون

ئىلاف فوئاد تاهير

من سابوونى بونخوشم

ئاگادار بن منالان

بو پاک کردنه وهى دهستان

ههروهها بو خوشووشتن

ئه وهى به کارم يىنى

بو ژيان زور پويستم

ميكروب ده كوژم بوتان

له پيش نان و له پاش نان

به كارديم بو جل شوشتن

رهنگه ميكروب نه يىنى

هيوای ژينم

محهمد عهبدولكهريم رهزا

توى هه ماههنگى ژينم

بزه و خوشى و لای لایه

پیت نه وتوومه ماندوم

له توو فيربووم دایه گيان

توى ئهى دایه ی شیرينم

دایه دایه ی شیرينم

له يادت ناکه م دایه

شهوانه که راتره ندوم

زانست ره وشت بیری جوان

هيواو ئاواتی ژينم

سمۆره زۆر تینووی بوو، بازیدایه خواره‌وه. وتی "خۆزگه له نزیک ئهم داره‌وه کانیه‌ک هه‌ڵده‌قولی، ئیتر پێویستی نه‌ده‌کرد وا دوور برۆم بۆ ئاوخواردنه‌وه. هاوړی نازانم بۆ ئاو هیڤه پێوسته، نازانم بۆ ناتوانیین به‌بێ ئاو بژین؟"

— ئی وایه، هیچ زینده‌وه‌ریک به‌بێ ئاو ناتوانی بژی. له‌سه‌ر زۆربه‌ی ئه‌ستیره‌کان ژیا نیه، له‌به‌رئوه‌ی ئاوێ تێدا نییه. ئهم راستیانه گرنگی ئاومان بۆ ده‌رده‌خه‌ن. ئاو دوو له‌سه‌ر سی پووبه‌ری زه‌وی پیکدین. 70٪ له‌شی ئیمه ئاو.

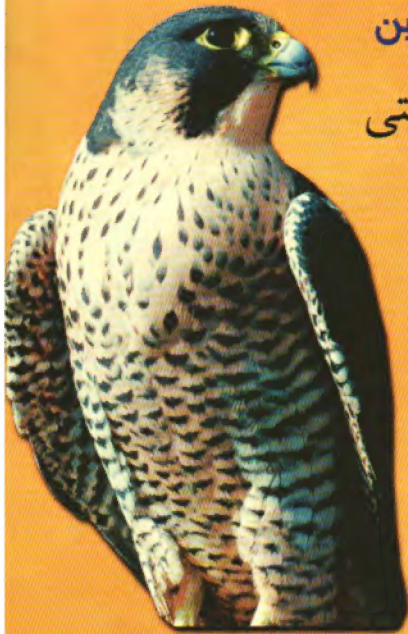
مروفت ده‌توانی ته‌نیا سی تا شه‌ش پوژ به‌بێ ئاو بژی. خو گه‌ر له‌ شوینیکی زۆر گه‌رمیشدا بی، ئه‌وا له‌وانه‌یه ته‌نیا دوو پوژ بتوانی به‌بێ ئاو بژی. هه‌ریه‌ک له‌ ئیمه پوژانه ده‌بی‌ت به‌ لایه‌نی که‌مه‌وه دوو لیتر ئاو بخوینه‌وه. به‌شیکی زۆری ئه‌و ئاو ده‌یخوینه‌وه. له‌ پێگه‌ی میزو پیسای و ئاره‌قه‌وه له‌ له‌شمان ده‌رده‌چیته‌ ده‌ره‌وه.

ئاو له‌ سووپانه‌وه‌یه‌کی به‌رده‌وامدایه. به‌ هوێ گه‌رمی هه‌تاوه‌وه ئاو ده‌بی‌ت به‌ هه‌لم، هه‌لمه‌که له‌ ئاسماندا هه‌ور دروست ده‌کات. هه‌ور ده‌بی‌ت به‌ به‌فرو باران و ته‌رزه. هه‌مان پێژه‌ی ئاو که‌ بوو به‌ هه‌لم، بۆ زه‌وی ده‌گه‌ریته‌وه. به‌شیکی تیکه‌ل به‌ ئاو ده‌ریاو پووبارو ئوقیانوسه‌کان ده‌بی و به‌ شیکی تری زه‌وی هه‌لیده‌مژێ. به‌لانی ئهم ئاو له‌ناو زه‌ویدا نامینیته‌وه، به‌لکو له‌ پێگای ته‌قینه‌وه‌ی کانیاوه‌کاندا جاریکی تر تیکه‌ل به‌ ئاو سهر زه‌وی ده‌بیته‌وه.

شه هین

شالا و ئه مین

ناسراو و به هیز و پر جووله ترین جووره کانی هه لویه . بهر گه ی بر سیتی زۆر و تیربوونی ته و او ناگریت ، تا به ته مه ندا بچیت زووتر تووره ده بیت . له گه ل ئه وه شدا ئه گه ر به نه رمی مامه له ی له ته ک بگریت ، توانای فیربوون و مه شق پیکردنی هه یه . شه هین چه ند ره نگیکی هه یه وه ک ساده ره ش ، سه ره شی سینگ و پشت سپی و ره ش ، سوری سه ره سپی ، ئه رخه وانی بال ئالتونی له ش داپوشراوه به خالی سپی . شه هین بالنده یه کی کوچه ره ، له مانگی سپته مبه ره به ره و

شوینه گه رمه کان کوچه کات و له مانگی مارس و ئه پريلدا ده گه ریته وه . قوناغی کر که وتن ده ست پیده کات ، نزیکه ی (2-6) هیلکه ده کات و دایکه و باو که بو ماوه ی 6 ههفته به نۆره له سه ری هه لده نیشن . میه کانیاں له نیره گه وره تره . باشتترین جووره کانی ئه وه یه که :

چاوی قاوه یی و گه ردنی تیژ و دریژ و ریشی پرو ، قاچی کول و بالی دریژ و کلکی کول و په ری که م و نه رمییت .

زمانی بوق

چیمه ن که رکووکی

زمانی بوق ماده ده یه کی لینجی هه یه ، به ئاسانی ده توانی نیچیره که ی بگری و قووتی بدات . دواتر زمانی بوق پیچه وانه ی زمانی مروقه . چونکه زمانی بوق له پیشه وه گه یشته وه به یه ک ، زۆر به ئاسانی و به زووترین کات ده ری دینی و نیچیره که ی ده خوات .

روژیکی وه رزی پاییز بوو بایه کی نیمچه توندی دههات ، سه گه بچکوله ، رویشته دهره وه بو ئه وهی کولاره کهی بفرینی ، سه گه بچکوله له گه ل کولاره کهیدا سه ره و بان و هه لدر غاری ده دا ، هه ولی ده دا که کولاره کهی به ره و بان بفرینی ، له ناکاودا بایه کی توند هه لی کردو کولاره کهی له گه ل خویدا برد .

سه گه بچکوله به غه مباریه وه وتی : ته ماشا ، چ بایه کی تونده ، کولاره کهی که وته سه ر داریک و گیری کرد . سه گه بچکوله ته ماشای کولاره کهی کرد وتی : ئی خو من ناتوانم برومه بان ئه م داره ، ئای ئیدی ناتوانم چیتر کولاره کهم بفرینم .

سه گه بچکوله به ره و مال که وته ری و هه ندیک غه مبار بوو ، بایه که گه لا کانی ده وری ئه وهی ئه جولانه وه ، گه لا کان سور ، زهره ، سه وز و نارنجی بوون . سه گه بچکوله له گه ل خویدا وتی : ئیستا یارییه کی دیکه ده کهم ، گه لا کان له ئاسمان ئه گرمه وه ، به لام ئه مه کاریکی ئاسان نه بوو ، وه کو بیرى لیده کرده وه .

له ناکاو شتیک به ره و رووی هات ، کاتیک ته ماشای سه ره وهی کرد ، بینى شتیکى گه وره و ره ش له بان سه ریه وه به ئاسماندا ده جولیته وه ، ئه وه گه لای دارنه بوو ، چونکه گه وره تر بوو ، ئه ی ئه وه چی بوو ؟

ئەو شتە بەرەو خوار ھات و ھات ، کەوتە بان سەری سەگە
بچکۆلە و بەردەم چاوی گرت . نایتوانی هیچ جیگایەک
ببینی ، گویى لە دەنگیک بوو ، کە ئەى وت : زۆر زۆر باشە ،
کلاوہ کەم وا لێرە یە .

سەگە بچکۆلە کلاوہ کەى لە سەر دەر ھاوردو دای بە مام
کە نغەر ، مام کە نغەر وتى : سوپاست دە کەم تۆ باشترین
کلاوی منت لە دەست با رزگار کرد . سەگە بچکۆلە وتى :
من کاریکم ئە نجام نە داوہ . مام کە نغەر وتى : خۆزگە
منیش بمتوانیایە ، کاریکت بو ئە نجام بە دەم .

سەگە بچکۆلە وتى : کۆلارە کەم کەوتوووە تە بان ئەو دارە ،
ئەتوانی بۆم ببینیتە خوارەوہ ؟ مام کە نغەر وتى : ھەلبەتە ،
دەتوانم ، بەرەو بان خۆی ھەلداو کۆلارە کەى ھاوردە
خوارەوہ . سەگە بچکۆلە وتى : ئای چەند خۆشە ، من زۆر
خۆشچالَم کە کلاوہ کەت کەوتە بان سەرم .

کۆلارە کەى سەگە بچکۆلە جاریکی دی لە ئاسمان دەستی
بە فرین کرد . سەگە بچکۆلە وتى : زۆر سوپاس مام
کە نغەر . بە لَم مام کە نغەر گویى لى نەبوو ، چونکە دوور
کەوت بوو .

وڙنه کي چوله که

چيروک : له تيف هه لمهت

نيگار : فهره يدون هاوار

شهويک له شهوان ، نواله به قهله ميکي
رهنگاورهنگ ، وينه ي دار توويه کي

کيشاو به بويه قاوه يي، هيلانه چوله که يه کي له سهر دروست کرد. ئنجا چوله که يه کي
دايکانه و چوله که يه کي باوکانه ي له گهل دوو زهرنه قوته دا له ناو هيلانه که دا به
به قهله مه که ي نه خشانند .

نواله دواي ته و او بووني وينه که ماندوو بوو ، ويستي قهله م و دره خته که ي له سهر
ميزه که ي ته نيشت خويه وه دابني و بنوي. له پر چوله که دايکانه که بانگي له نواله کرد و
پي گوت :

کچوله ي جوان ، بهر له وه ي بنوي تفهنگي به لقي دره خته که وه هه لواسه .

نواله به سهر سورمانیکی زوره وه به چوله که که ي گوت:

ئه ي چوله که ميهره بانه که ، تفهنگت بو چيبه ؟

چوله که که به زهرده خه نه يه که وه گوتي :

ئه ي خانمه بچکوله که زوو که ، زوو ، تفهنگيک به لقيکي نزیک هيلانه که مدا هه لواسه ،

ئه گهر تفهنگم نه بي به چي هيلانه که م و دره خته که و به چکه کانم و خوم له ته وري دارپر

و تاپري راوچيبه دلره قه کان پاري زم ... ؟

نہ عنا

پہلکے نہ عنا، بُو خوشکردنی تامی خواردن و چای، به کارده هیئریت
که بُون و تامیکی خوشی پی ده به خشی. ههروهها بُو هیور کردنه وهی
حاله تی دهروونی و به هیز کردنی گه ده باشه و، هه رسکردنی خواردن
ئاسان ده کات. ئاوی نه عنا بُو ترپه و لیدانی دل په سووده. له هه مان
کاتدا نه عنا په یوهندییه کی به هیزی له گهل دل و دهروون، وه کو
ئندامی هه رس کردن هه یه، پاشان غه رغه ره به ئاوی نه عنا بُو
چا کبونه وهی پوو کی ددان به سووده. دواچار ئاره قه له جهسته ی
مروّف کهم ده کات و بُونی دهم خوش ده کات.

ئا: سازان

ئازیزان : ئایا ده زانن ؟

ئهو ئاوهی رۆژانه به کاری دینین، چون و به یه شیوه یه ک
ده ستمان ده کهوی؟ ئایا تیبینیت کردوه، کاتیگ به یانیان ده ست و دهم و
چاوت ده شووی و ئاوه کهت کردۆته وه، پاشان دانه کانت ده شویت و
قژه کهت شانه ده که پت، ئاوه کهش بی سوود ده روات؟ بروانه ئه گهر
رۆژی دوو ملیون مندا ل بهم شیوه یه ئاو به فیرو بدن، ئهو کاته ده زانی چه نی
ئاومان به بی سوود ده روات. بویه ده بی خو تان و هاوړیکانتان فیربکه ن، ئهو
ئاوه به فیرو نه دن و ده ستان پیوه ی بیت.

دەمەوێ هەندی زانیاریتان دەربارەى زیرە کی میروولە بدەمى، بۆ ئەوێ ئێوێش
وێ کو ئەوان زیرە ک و ئازابن، چونکە ئە گەر بیر لە زیرە کی میروولە بکەینەو،

ئەواتووشی سەر سوورمان دەبین. ئازیزان: میروولە توانایە کی زۆری هەیه بۆ دۆزینەوێ

رێگای ماله کەى، هەر چەند لێ دوور کەوێتەو. هەر وەها جوړە میروولە یە ک هەیه، لە چۆلەوانییه، ئەم جوړە

میروولە یە، رێگایە کی دوور و درێژ دەبرێ، بۆ پەیدا کردنی خۆراک، پاشان بە هەمان شوینی خۆیدا بۆ

ماله کەى دە گەریتەو، بێ ئەوێ رێگای لێ ون بیت، ئەمەش بەهۆی پییه کانی کە وێ کو قیبلەنامە رێگای

دووری پێ نیشان دەدات.

میروولەى زیر و ئازا

دایکی مینا

دال بەرد بۆ شکاندنی هیلکەى وشترمەل بە کار دینیت

هیلکەى وشترمەل لای دالی میسرى بە بە تامترین ژەم دادەنریت، بە لام گرتی

ئەو یە هیلکەى وشترمەل، تابلێی رەق و قایمە، تائەو رادەیهى کە سـیک

لەسەرى دانیشیت ناشکیت، لەمەو دال بە سەلیقەى خۆى بە دەنو و کی بەرد

هەلدە گرت و بە هیلکە کەیدا دەدات، ئەمەش بە جاریک ناییت، بە لکو دەبی چەندین

جار پێیدا بکیشیت، ئینجا دەشکیت. هیلکە یە کی وشترمەل هیندەى 24 هیلکە

و: هەورى عەبدوللا

مریشک دەبیت.

دیمانه

نا خهبار جوتیار

کانی کچیکی رووخوشی زیتله یه ،
تهمه نی چوار سالانه، به نیازه ئه م سال
بچیته باخچه ی ساوایان ، هه موو
پیسته کوردی و عهره بی و
ئینگلیزیه کانی له به ره .

خۆت بناسینه ؟

کانی شه هاب شیخ ته یب .

مالتان له کوویه ؟

ئیمه له شاری کوویه داده نیشین .

پیشتر له کوی بوون ؟

ئیمه جاران له به غدا بووین ، باو کم گوێزرایه وه بو زانکوی کوویه ، ئیمه ش له
گه لی هاتین .

ئه ی ئیوه خه لکی که رکوک نین ؟ با ! باو کم که رکوکیه .

کانی تو ئاره زووت له چیه ؟ من وینه ده کیشم و ههزم له کو مپیوتهره .

منالانی باوه گور گورت دیوه ؟ به لی باو کم بوم ده کری .

ئايا دەزانی؟ بۆ زاخاوی مەشك

ئا كوردستان مەمەد

- فیتامین C لە ھەموو سەوزە ھەبە .
- ولاتی میسر یەكەمین ولات بوو پەتائەتی چاند .
- بە تەمەنتترین گیاندار کیسە لە .
- بۆق گەرا دەكات . سکی ناییت .
- كۆرپەلە لە ناو كەووە خواردنی بۆ دەروات .

بەم وشە كە لە ئەم پەندائە تەواو بكە؟

درۆ ، چەم ،
 كێشان ، مار ،
 سال

- چاوی ..... دەردی نی .
- بی ..... چەقەل نابی .
- چرای ..... بی شەوقە .
- دان كێشان و گیان .....
- سال بە ..... خۆزگەم بە پار .

- سپیە مەلا نییە، زەر دە حاجی نییە، كەسكە سەید نییە **بە كێش**
- سەری گەورە ترە لە ورگی **66 مە**
- سی یاریكەر و دوانزە سەیکەر **كێش پێر**
- لە داری چیا، لە مووی بز، ئافەرین ژن **چەش**
- لە ئاوریشم لووسترە لە بالندە خیراترە **لە مە**

مەلێشە

دوای ئه‌وه‌ی ئهم ناوه کوردییانه کویر ده که یته‌وه وشه‌یه کتان بۆ ده‌میڤته‌وه له شه‌ش پیتان

پیکهاتوو که به مانای ئیوه‌ی

وشه‌ی بزر ئا داستان

خوشه‌ویست دیت

سه‌ربه‌ست ، کوردنیا ، لاوه‌ند ،
هه‌لمه‌ت ، کارزان ، هاوړی ، هه‌ریز
توانا ، به‌ریز ، هیوا ، زانا ، دانا ،
کوڤان ، شیخان ، په‌یوه‌ند ، لازو ،
هه‌ریم ، کاوه .

ک	و	ر	د	ن	ی	ا	م	ا	ن
ل	ا	و	ه	ن	د	ا	ن	ا	ا
ه	ک	ا	ر	ز	ا	ن	ک	ش	پ
ه	ه	ه	ت	ب	ه	ز	و	ی	ه
ن	ا	ه	و	ه	ی	ا	ف	ف	ی
م	و	ر	ا	ر	و	ن	ا	ا	و
ه	ر	ی	ن	ی	ا	ا	ن	ن	ه
ت	ی	ز	ا	ز	ل	ا	ز	و	ن
ک	ا	و	ه	ه	ه	ر	ی	م	د
س	ه	ر	ب	ه	س	ت	ا	ل	ن

خوشه‌ویسته‌کانم

کۆی ئهم پیته‌بلاوانه ، ناوی گه‌لییه‌ک له گه‌لییه‌کانی

ناوچه‌ی هه‌ورامانمان ده‌ستده‌که‌وی ، که‌یه‌که‌م پیتی (ز) .

ئهم گه‌لییه‌ 15 کیلومه‌تر له خورماله‌وه دووره ،

سه‌ربه‌ئهمه‌د ئاوايه . له نزیک سه‌رچاوه‌ی ئهم گه‌لییه ، چهند

ئه‌شکه‌وتیک به‌دی ده‌کری ، گهرزانیته‌ ناوی چیه‌له‌ ژیرداره‌که

ناوی بنووسه‌له‌ ناو لاکیشه‌که

ئا فه‌رید زه‌نگنه

ورده‌کاری

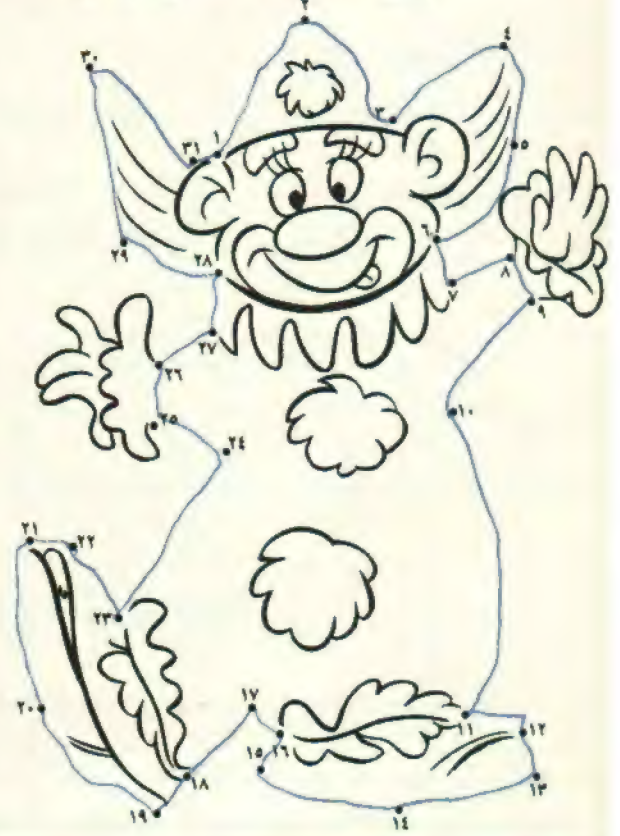
وینه بکینه

١٠ شه مال

١٠ شه مال

وینه که تهاو بکه

بیر هنگینه

١٠ شه مال

۱۰ جياوازي بدۆزەۋە

ئا ماكوان

ئا ئاريان

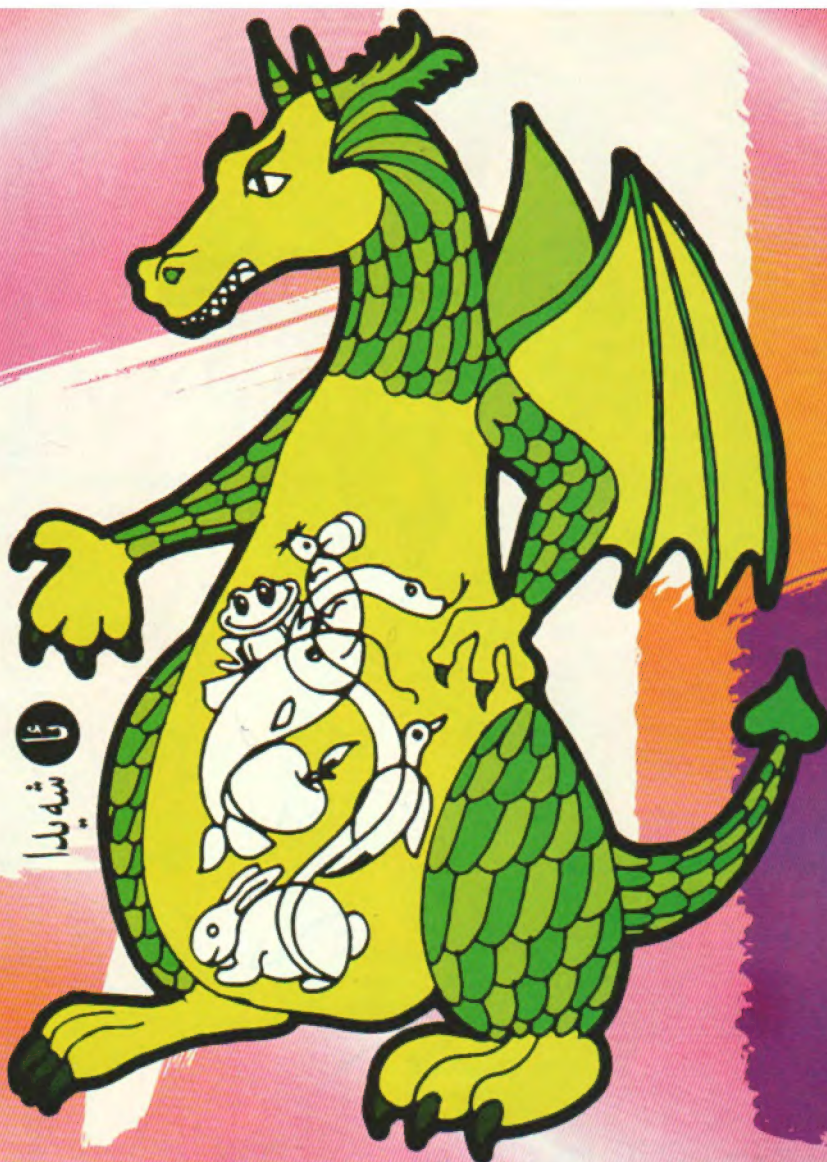
سېبەرى ئەم ئەسپە بدۆزەۋە و بازەنە كى بە دەوردا
بەكېشە!

جېگور كى بە يەك دەنكە شقار تە بكة تا
ئەنجامى ھاۋكېشە كە بكاتە 4.

ئا رۆژ دلېر

ئەم ھەژدەھایە چەند جوور شتی خواردوو؟
 ھەون شتی خواردوو.

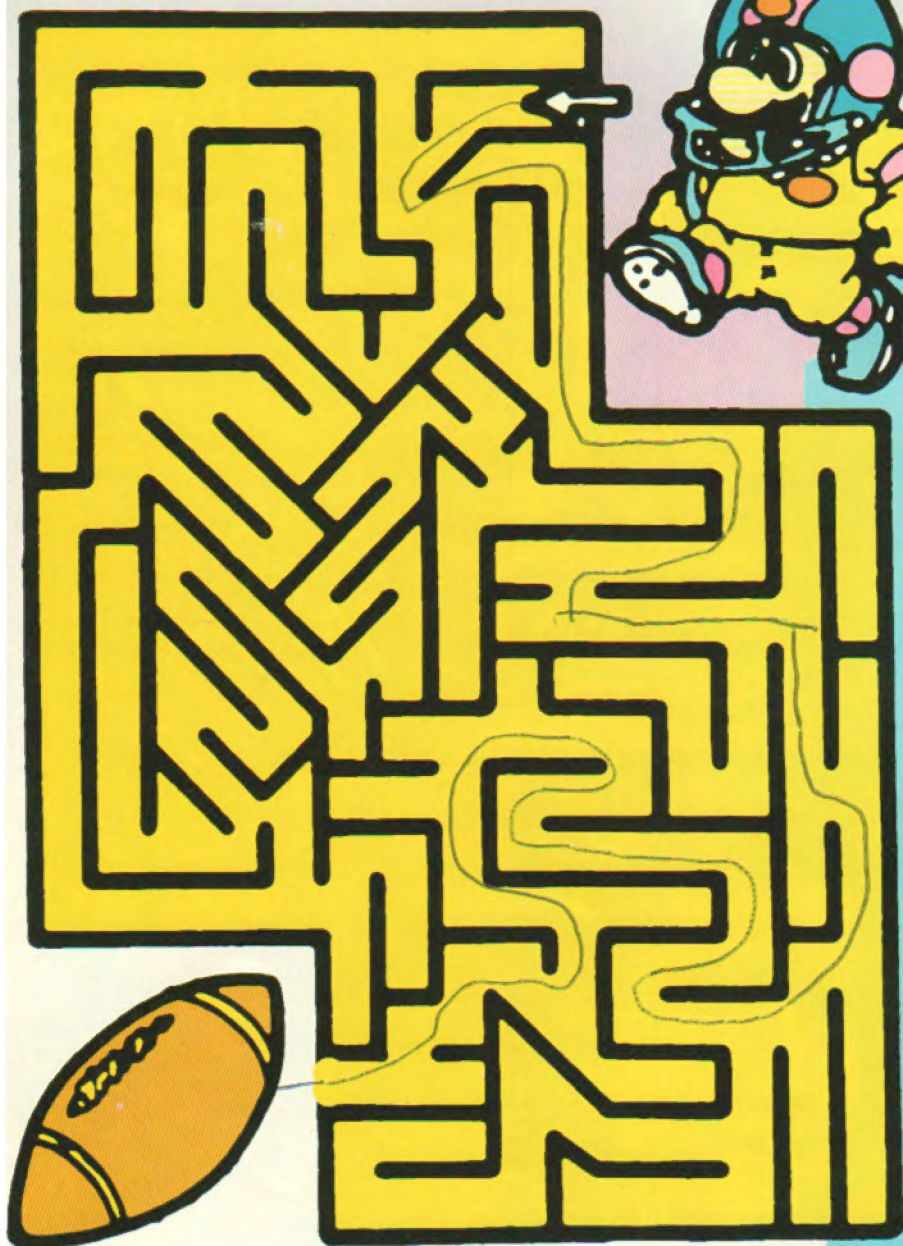

ئە
 سوانی

پارچە
 ئەم وینە یە بدۆزەو
 ئا شیلان

لە ناو ئەم بالندە و پەلەوەرانە تەنیا یە کیکیان گوشت خۆرە؟

ئەم گيانلە بەرانبە بەرەو
مالە کەى خویان
بگە یەنە

کوورە

شیر

شار

چۆلە کە

پشتیر

میر وولە

بیشه

مانگا

هیلانە

هەنگ

پیگە یەنە شارەزا نییە!

ئا شوانی

کەموکە یە ک پیربکەرەو

دوو باوک و دوو کور دە چنە چیشخانە یە ک بو نان خواردن ، سى
قاب خواردنیان بو دیت کە چى هەر یە کەو قاپیکى بەردە کەوئى .

ناسکە محەمەد

ئا هەریم

ہاور بیانی

منالانی

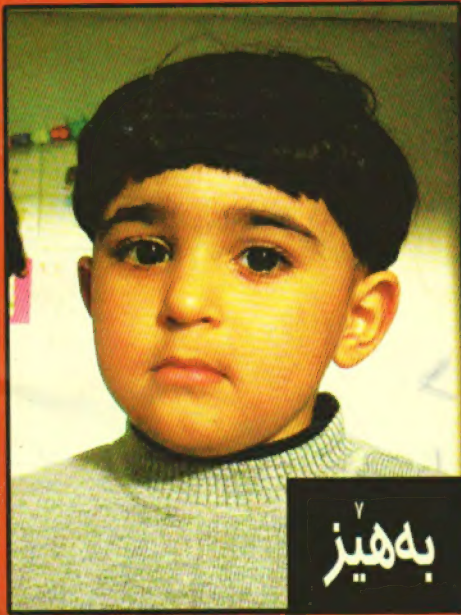
باوہ گور گور

بہ سوز

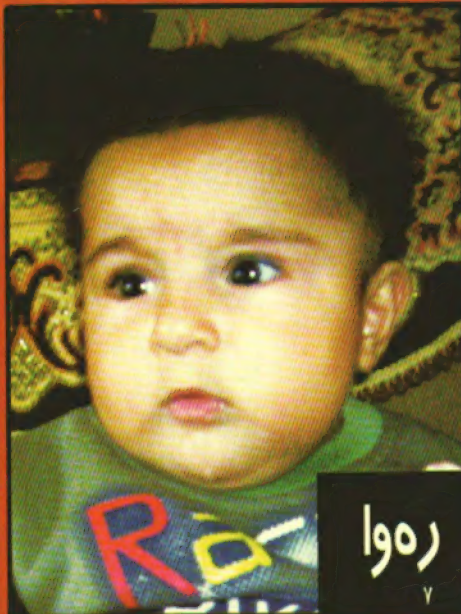
ہیرو

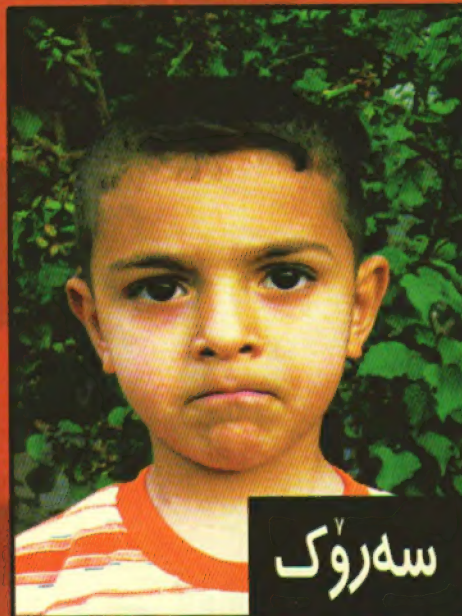
بہ ہیز

ساروس

رہوا

سہروک

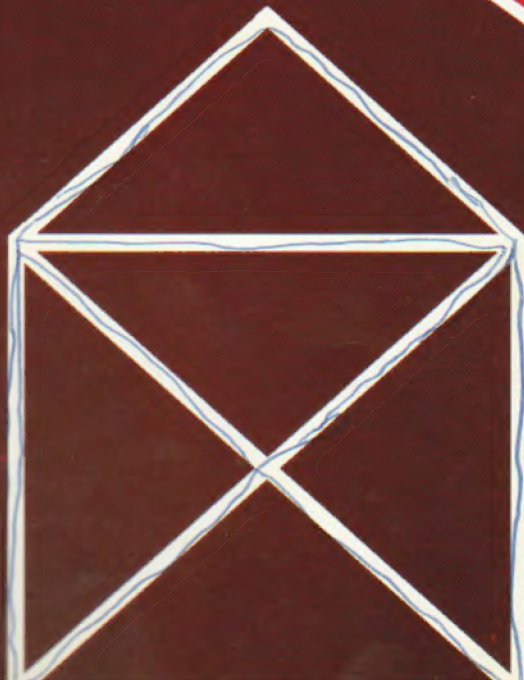

چیا سامان
12 سال

پروشه شه‌مال
4 سال

ئەم فورمە چیکە بە
مەرجیک دووبارە بە سەر
هیلە کاندانە نە گەرەیتەو!

ئە
خەندە زایەر